

Відвідування віртуальних музеїв дозволяє вирішити ряд завдань: розширювати кругозір учнів; спонукати їх до самостійної дослідницької діяльності.

Під час таких уроків учні краще сприймають матеріал, інтерпретують та оцінюють художні твори; пізнають мистецтво, засвоюють відповідну мистецьку термінологію; виконують творчі практичні завдання.

Отже, головне завдання вчителя – створити емоційно піднесену атмосферу, щоб кожний урок став справжнім уроком мистецтва, надихав учнів на творчість, спонукав до пошукової діяльності.

ЛІТЕРАТУРА

1. Досліджувати, не виходячи з дому. 29 онлайн-музеїв, аби урізноманітнити уроки. URI: <https://nus.org.ua/articles/doslidzhuvaty-ne-vyhodyachy-z-domu-29-onlajn-muzeyiv-aby-uriznomanitnyty-uroky/>
2. Концепція Нової української школи. URI: <http://nus.org.ua/wp-content/uploads/2017/07/konczepczya.pdf>.
3. Павленко В. В. Розвиток креативності учнів початкової школи засобами образотворчого мистецтва. *Проблеми освіти* (92). 2019. pp. 106-111.

Людмила Чернуха
(Полтава, Україна)

РЕШЕТИЛІВСЬКІ РУКОМЕСЛА: КИЛИМАРСТВО ТА ВИШИВКА

У даній статті розглядається питання про народні рукомесла Решетилівського краю.

Ключові слова: килимарство, вишивка, білим по білому, орнаментні композиції.

Кожна нація має свої унікальні коди, які не призначені для розуміння представниками інших націй – слова, які неможливо

Матеріали всеукраїнської науково-практичної конференції з міжнародною участю «Дизайн-освіта майбутніх фахівців: проблеми та перспективи»

перекласти, жарти, які ніхто не розуміє, традиційні твори мистецтва, які ніколи не досягнуть досконалості в руках інших людей. Як не банально, але Україна – це країна пісень і вишиванок. Країна, де автентичний одяг – це розкіш. Проте унікальна українська вишиванка живе... Принаймні в її історичному центрі – на Полтавщині, в Решетилівці [2].

Невеличке містечко є справжньою скарбницею українського народного мистецтва. З кінця XIX століття решетилівські майстри ткацтва, килимарства та вишивки відомі на всю Україну. Наявність власної породи тонкорунних овець і високоякісної вовни, унікальні техніки ручної вишивки, ткацтва та народний досвід зумовили бурхливий розвиток народного мистецтва в Решетилівці. Але зараз, у часи механізації та комерціалізації виробництва, традиція поволі зникає. Зокрема, йдеться про виробництво килимів. Якісні ткани килими коштують досить дорого, що призводить до низького попиту. У такому ж становищі нині, наприклад, косівська пічна кахля та багато інших унікальних традицій народного мистецтва. Якщо традиція не затребувана, традиція зникає. Сьогодні не так просто знайти митців, які б ще зберігали традиції. Родина килимарів Пілюгіних не тільки продовжує цю справу, а й розвиває її та передає свою майстерність молодим поколінням.

Решетилівські килими називають полтавським дивом – витончені візерунки та чарівні орнаменти квітів і листя, що вільно розтікаються по полю світла, ніжні переливи пастельних, сіро-блакитних тонів, змішаних з невеликою кількістю зеленого, вишневого, червоного та жовтого поєднують кольори. , створювати композиції, які милують око та гріють душу [4].

Століттями Решетилівка була у вирі історичних подій. У різні часи місто було під владою поляків, росіян та українських козаків. За часів Хмельниччини в XVII столітті Решетилівка була сотенним містечком.

Здавна тут інтенсивно розвивалися різноманітні галузі промисловості, торгівля, великі ярмарки. Майстри торгували тканими виробами, вишивкою, килимами. Килимарство як художнє ремесло набуло популярності ще за часів Київської Русі. Зараз він досить рідкісний і розвивається лише в історичних центрах килимарства України. Серед них і Решетилівка.

Народне мистецтво здавна існувало тут у формі домашнього заняття. Проте в 1905 році в Решетилівці була створена ткацька фабрика. Знаменита фабрика закрилася в 2005 році. Зібравши кілька килимарських фабрик, підприємець Сергій Колінченко заснував Решетилівську ремісничу майстерню «Соломія». Зараз у майстерні працює 11 працівників, які виконують різноманітні художні роботи не лише для українських замовників, а й на експорт. Майстерня має окремі цехи ручної та машинної вишивки, ткацтва. Нещодавно додали комп'ютерну вишивальну майстерню – тепер машини самі відтворюють візерунок на тканині за шаблоном. Серед килимарів є «автори» і «виконавці», як жартують самі цехівці. Є художники, які роблять ескізи робіт, і килимари, які тчуть тканини. В основному виготовляють гобелени чи сувенірну продукцію – залежно від потреби.

Орнамент решетилівських килимів виразний, з плавними, заокругленими краями форм (на відміну від подільських, поліських і тим більше західноукраїнських килимів, де переважає геометричний чи комбінований стиль). Силуети стилізованих рослин вирізняються різноманітністю світлих і темних контурів різної конфігурації та товщини [1].

Зараз працівники майстерні розробляють проект «Збережи традиції – формуй майбутнє», першочерговою метою якого є створення навчально-творчого центру рукоділля. У центрі молодь навчають

секретам килимарства та експонують вироби народних умільців Полтавщини. Згодом центр мав стати міні-музеєм і туристичним об'єктом Решетилівки.

Нині в Україні килимарників взагалі мало. Однією з причин є незатребуваність продукції та традиція передавати якість. Інша, менш суттєва, але все ж проблема – недостатня якість української сировини. Вовна імпортується з Нової Зеландії. Це звичайно якісно, але дуже дорого. Наша українська часто груба, колюча, іноді з корінням лопуха. Колись тут була своя порода тонкорунних овець, які були відомі по всій Україні. А зараз цієї породи взагалі не існує - її не зберегли. Водночас, коли місцевої високоякісної вовни ще було вдосталь, килимарство в Решетилівці швидко розвивалося. Візерунки з фабричних килимів переносили на газетний папір і ткали вдома. [3]

Існує в містечку художній ліцей якому понад 80 років. Ліцей готує вишивальниць, килимарів, швачок, художників. У ліцеї навчаються учні з різних регіонів України, які вивчають особливості народного мистецтва всіх регіонів країни. Викладачі передають теорію, основи ремесла та надають зразки для практичного виконання художніх робіт.

Саме тут зародилася традиція вишивання білими нитками на білій тканині, відома як технологія вишивки «білим по білому» або «білим». Вважається, що назва Решетилівка походить від виразу «просіювати тканину». З часом ця оригінальна вишивка поширилася в усіх етнографічних регіонах України, стала візитною карткою Полтавщини та візитною карткою української культури. Вишивка «білим по білому» призначена як для сприйняття на відстані, так і для тривалого спостереження зблизька. При цьому розкривається все багатство і краса візерунків, окраса їх виконання.

Традиційно «Біллою» вишивали чоловічі та жіночі рушники,

святкові та весільні сорочки. Сьогодні їх продовжують виготовляти з тонких прозорих тканин - льону, маркізи, батиста, шовку. Особливістю решетилівської вишивки є поєднання рослинного та геометричного орнаментів – «Вічнозелений», «Хміль», «Морока», «Курочка наречена», «Зозуля», найпопулярніші – «Гілочка», «Зламане дерево». Геометричні орнаменти складаються з найпростіших форм: косих і прямих хрестів, квадратів, ромбів, трикутників, мотивів зірок. Відмінною рисою є одночасне поєднання п'яти-семи технік: «залишки», різноманітні види «сітки», «вирізування», «проколювання», а особливо ювелірних технік «солов'їне око», «витягання зерна», художньо збагачувальних засобів. Виразності орнаментальних композицій, які надають їм схожості з мініатюрою, що робить їх впізнаваними серед інших вишивок України. Для контрасту майстри додають невибілені нитки або фарбують їх у попелясті відтінки («куниці»). Така вишивка створює рельєфний візерунок зі світлотіньовим моделюванням. Залежно від напрямку світла візерунок по-різному відбиває та поглинає світло, створюючи насичену гру.

Оволодіння традиційною технікою вишивання білим по білому – справа трудомістка і клопітка, тому секрети оволодіння нею засвоювалися з раннього дитинства. Класична техніка білої вишивки – «контр» або «смуга», як її називають у Решетилівці. Форма вимагає точного розрахунку. Помилка в одному потоці порушує цілісність шаблону в цілому. Візерунок вишивається смужкою, але найчастіше поєднується з ажурною технікою. За допомогою декоративних смужок створюються характерні для вишивки геометричні рослинні мотиви. Кожен елемент виконується самостійно, що дає змогу майстрам складати різноманітні композиційні схеми з окремих мотивів, особливо при вишивці рукавів жіночої сорочки – або у вигляді кількох рядів гілок

рослинного орнаменту, або шляхом вкраплення певних мотивів у багато комбінацій. Ця техніка дозволяє отримати виключно геометричні орнаменти. Також є багато мережок для створення вишивки. Серед них: «Стовпчик», «Гречка», «Вівсянка», «Бант», «Ліхівка», «Гілочка з посипкою», «Чиста сітка», «Незліченна сітка», «Щілінка з гілочки». Декоративні композиції із сітки зустрічаються як геометричні, так і рослинно-геометричні. [5].

Решетилівка – відомий центр української вишивки та ткацтва. Тут виготовляють унікальні килими ручної роботи, гобелени, знамениті решетилівські намітки, національні жіночі та чоловічі сорочки тощо.

Але разом із славою гостро постає проблема продовження традицій молодими майстрами. Тому у лютому 2018 року технологію виконання вишивки «білим по білому» села Решетилівка Полтавської області включено до Національного переліку елементів нематеріальної культурної спадщини України, що передбачає здійснення заходів щодо його захисту Решетилівським художнім професійним ліцеєм.

ЛІТЕРАТУРА

1. Всеукраїнська громадська організація "Українське Реєстрове Козацтво" URL: http://www.kozatstvo.net.ua/ua/publication/s/uk_r.php?d=a&i=2581
2. Гуляєва О. П. На вістрі голки - вся земна краса... Комунал. закл. культури «Донецька обласна бібліотека для дітей». Маріуполь, 2021. 56 с.
3. Килимарство. Народні художні промисли України. Київ. : Агенство по розповсюдженню друку, 2015. С. 222-233
4. Решетилівський триптих. Чарівна симфонія килимарства. URL: http://www.kozatstvo.net.ua/ua/publications/uk_r.php?d=a&i=2581. (дата звернення: 14.12.2022)
5. Титаренко В. П. Традиційні народні ремесла Полтавщини. Слов'янський збірник. Полтава, 2003. Вип.2. С. 137–149.

Сергій Чернуха